

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenbergen, Slotlaan 220, Zeist

E. Zwarteveen

Altijd bidden en niet verslappen

DOCH, ALS DE ZOON DES MENSEN KOMT, ZAL HIJ DAN HET
GELOOF VINDEN OP AARDE? LUCAS 18 : 8b

We komen er wel, maar... we zijn er nog niet! Zolang de Zoon des mensen nog niet is weergekomen zijn we er nog niet. We moeten nog wachten. Afwachten. Verwachten met groot verlangen. En dat is moeilijk voor ons. Blijven verwachten ligt ons niet. Dat kunnen wij niet opbrengen. En daarom is voor ons als gemeente van Christus de tijd vóór Zijn wederkomst een spannende tijd. Een tijd, die vol is van het gevaar dat wij het niet zullen volhouden en maar zullen ophouden met uit te zien naar Hem en onze volkomen verlossing door Hem.

Over dit grote gevaar spreekt de HERE Jezus in dit Schriftgedeelte. In hoofdstuk 17 al, vanaf vers 20. De Heiland kent gelukkig alle risico's, die ons, zwakke en zondige mensen, bedreigen in deze dagen van de Zoon des mensen en met liefdevolle zorg waarschuwt Hij ons ervoor.

Daar is het gevaar, 17 : 26 en vervolg, dat we helemaal zullen beheerst worden door het „HIER“ en „NU“. Dan leven we dus zonder hoop en verwachting, zonder zin en zonder doel. Zo zal de „algemene“ levenshouding zijn in de dagen van de Zoon des mensen. Het zal net zo toegaan als in de dagen van Noach: zij aten, zij dronken, zij huwden en werden ten huwelijk genomen. En op dezelfde wijze als het geschiedde in de dagen van Lot: zij aten, zij dronken, zij kochten, zij verkochten, zij plantten, zij bouwden. Merkt u wel hoe raak en duidelijk hier onze dagen getekend worden? Dit is de levensbeschouwing en de levenshouding, waarbij alles draait om eten en drinken, trouwen en kinderen krijgen, planten en bouwen, kopen en verkopen. Alles op het „hier“ en „nu“ gericht. Leven en laten leven. Zien wat je ervan maken kunt. En verder niets: geen toekomst en geen doel. Je rommelt maar wat aan. Je doet hetzelfde wat de mensen altijd al gedaan hebben. En verder maar afwachten. Je hebt geen verwachting. Laat staan van iets beters.

Merkt u het wel: wát een dreigend gevaar. Ja wát een treurige werkelijkheid ook vaak in ons eigen leven. Maar we zijn gewaarschuwd: het is een levenshouding, die ten verderve voert. Allen, die zo leefden, werden

op de dag, waarop Noach in de ark ging, verdeld. En over de inwoners van Sodom regende het vuur en zwavel en verdeldge hen allen.

Daar is dat andere gevaar, voor de kerk minstens even sterk, dat we zullen denken, dat we er al zijn. Dat het eindpunt al bereikt is. En dus de dag van de Zoon des mensen voor ons al is aangebroken.

De Farizeeën maakten die fout, dat zij het Koninkrijk Gods en zijn voltooiing wilden berekenen. En de Here Christus heeft hen daarop gewezen (17 : 20 en 21). Maar direkt daarop (17 : 22 vv.) heeft Hij evengoed Zijn eigen discipelen gewaarschuwd, dat ze er zo nog maar niet zijn en dat ze toch naar Hem en Zijn volmaakte rijk zullen blijven uitzien. Daar zal in de kerk steeds weer gezegd worden: zie, daar is het; zie hier is het! En dat is levensgevaarlijk. De discipelen van de Here Jezus zullen moeten leven in het besef: wij komen er wel — door GODS genade, Hij belooft het Zelf —, maar... wij zijn er nog niet. Het Koninkrijk Gods is nog niet voleindigd. Daarom kunnen wij beslist niet tevreden zijn met wat bereikt is en daarbij stilstaan. En we mogen dus niet zeggen of denken: hier of daar IS het. Hier is het volmaakte bereikt. Of: daar is het Koninkrijk in volkomenheid. Want zo leef je niet meer vol verlangen naar Christus' toekomst heen. Zo werk je niet meer vol ijver naar Zijn volmaakte Koninkrijk toe. Je bent dan net als de kinderen der wereld bezig je te beperken tot een „hier en nu“. En je denkt misschien voor jezelf vrede, vrede en geen gevaar, maar — net zoals de Farizeeën met hun opvatting van het Koninkrijk Gods — je leeft helemaal niet meer biddend en zuchtend heen naar de toekomst van de HERE Jezus Christus. Je bent er immers al? Je hebt al naar eigen berekening het leven gegrepen, keurig verpakt in eigen opvatting en levensstijl en binnen eigen muren. Wat zou je dan nog uitzien naar HET leven, naar Jezus Christus, die komende is met in Zijn handen het eeuwige leven en het volmaakte Koninkrijk?

Zijn wij tegen deze gevaren van het „hier en nu“ opgewassen? Onderkennen wij ze en

doorstaan wij ze zonder te vallen? Zowel dat god-loze „hier en nu“ van de kinderen der wereld alsook het „godsdiensstige“ „hier en nu“ in de kerk? We weten wel beter. Wanneer we het ons ten minste door de HERE laten zeggen. Want dan weten we, dat we niet langer moeten proberen eigen leven te behouden (17 en 33). Dan moeten we eigen leven verliezen. En wie van ons wil dat? En wie kan dat?

Niemand van ons kan dat!

Welnu, maar wat moeten we dan aan met deze vraag van de HERE Jezus? Zal Hij bij Zijn komst dan nog wel het geloof vinden op aarde? Deze vraag brengt ons toch wel in grote verlegenheid. Het lijkt erop, alsof de Here ons aan het twijfelen wil brengen. Is dat zo? Jazeker, Hij wil ons wel laten twijfelen aan onszelf, aan onze zwakke krachten, aan ons eigen leven, dat in de dagen van de Zoon des mensen neigt naar het „hier en nu“. Maar Hij wil ons allerminst laten twijfelen aan Hem en aan Zijn Hemelse Vader en Zijn trouw en Zijn kracht en Zijn recht; en daarom ook niet aan de betekenis van het volhardend geloof in Zijn Naam.

O jawel, de Here weet ook wel — beter dan wij! —, dat wie volhardend blijft geloven in Hem en Zijn beloften het recht in wereld en kerk lang niet altijd aan zijn kant heeft. In de wereld zult gij verdrukking hebben. Daar spreekt de HERE al van in het Oude Testament. En zo is het toen met de trouwe gelovigen ook gegaan. Ik denk aan Amos. Hij spreekt van de verdrukten en de benauwden en de armen. Dat zijn de mensen, die bleven uitzien naar de Hope Israëls, naar de Messias, maar die juist daardoor terecht kwamen in de hoek waar de slagen vallen. En spreekt de HERE Jezus ook zijn eigen discipelen niet aan als de mensen, die arm (van geest) zijn, als de treurende, die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, en als vervolgd om der gerechtigheid wil, van wie men ligende allerlei kwaad spreekt.

Hoort u wel? Wie in het „hier en nu“ blijft heenleven naar het „daarginds“ en „straks“ heeft nu geen waardering en recht te verwachten. Dat is ons tevoren gezegd door de Heiland. Maar dan beslist toch niet als een reden temeer om te wanhopen. Want, zegt de HERE dan in hoofdstuk 18, luister eens naar dit verhaal. En dan gaat Hij vertellen over een weduwe, het standaard-type van een mens die in onze harde menselijke samenleving gewoonlijk onbeschermd is en eenzaam en die daardoor geen recht verkrijgt. Deze weduwe echter werd recht verschaft. En dat nog wel door een rechter, die zich om God niet bekommerde en aan geen mens stoorde. Hoe dat zo kwam? Wel, alleen omdat zij zo aanhield. Ze kreeg maar steeds geen recht en bleef er toch om dóórvragen. En toen is die onrechtvaardige rechter voor haar aandrang bezweken. Hij verschaftte haar recht.

Welnu, wat dacht u: zal God dan zijn uitverkorenen geen recht verschaffen, die dag en nacht tot Hem roepen en laat Hij hen wachten? Ik zeg u, dat Hij hun spoedig recht zal verschaffen (vss. 7 en 8).

SPOEDIG recht. Dat doet de HERE. Het mag erop lijken, dat Hij talmt met de belofte. Sommigen zeggen dat, zegt Petrus later. Maar zo is het nu juist net niet. SPOEDIG

recht. Daar werkt de HERE altijd aan. Ook vandaag. In deze dagen van de Zoon des mensen. Omdat Hij eerst veel geleden heeft en verworpen is geworden (17:25), daarom komt Hij door de dagen heen tot Zijn grote dag. En daarom hebben wij nu de toegang langs de verse en levende weg tot Gods genadetroon. We kunnen altijd terecht bij het hoogste adres. En zullen niet verworpen worden. Om Christus' wil niet.

Waar wij ook aan twifelen moeten, maar aan Christus niet en aan de Vader niet. Spóedig recht. Aan Hem ligt het niet. Nooit. Alleen maar: — en dat is de vraag die overblijft — roepen wij nog wel om dit recht? Leven wij vanuit het „hier en nu” nog wel hopen, biddend en wachtend heen naar het „daar en

straks”. Zal DIT geloof er zijn op aarde als de Zoon des mensen komt? DAT is de vraag. Is DIT geloof er nu? Bij ons? DAT is de vraag aan ons. Is dit geloof er, waardoor wij altijd bidden en niet verslappen?

Dit gebed is ons gegeven als een rijke vertroostende gave Gods. Als we het roepen

„Geduchte Heer, hoor mijn gebeden,
strijd voor mijn recht...” (ps. 43)

dan krijgen we antwoord:

God zal welHAAST uw recht voor elks gezicht doen dagen als de morgen-zonstralen en blinken als het helder middaglicht. (ps. 37)

Wacht maar, bidt maar,

God doet wel recht.

TE BERDE

De laatste tijd heeft de positie van de burgemeester meermalen in het centrum van de belangstelling gestaan. Gelet op de positie van deze eerste burger van de gemeente is dat niet geheel onbegrijpelijk. Hij is voorzitter van de gemeenteraad zonder er lid van te zijn en hij is voorzitter-en-lid van het college van B. en W. Daarnaast houdt hij vanwege het rijk toezicht op de gemeente en kan hij besluiten van het gemeentebestuur tijdelijk opschorten en ter vernietiging aan hogerhand voorleggen. Tenslotte is hij hoofd van de politie en handhaver van de openbare orde en als zodanig geen rekening en verantwoordelijkheid aan de gemeenteraad. Juist dit laatste heeft hier en daar nogal sterke kritiek ondervonden.

Bekend is dat bij de laatste verkiezingen D'66 de verkiezing van burgemeesters sterk gepropageerd heeft. Minder bekend is misschien dat het G.P.V. — zij het indirekt — D'66 een zekere steun heeft verleend. Deze partij suggereert, gelet op de tweeslachtige positie van de burgemeester, om naast de burgemeester een functionaris te benoemen, die belast zal moeten worden met het toezicht op de gemeente namens het rijk. Zou zo'n „rijksgedelegeerde” naast de burgemeester benoemd worden, dan zou er weinig bezwaar bestaan om de burgemeester door de ingezetenen van de gemeente te laten kiezen. Ter illustratie van de bedoeling wordt verwezen naar de gouverneur en de premier op de Nederlandse Antillen.

Wat hiervan te denken?

In de eerste plaats moeten we niet gering denken over het aantal rijksgedelegeerden dat we nodig zullen hebben. We hebben ten naastenbij zo ongeveer 850 burgemeesters en we zullen dus 850 ambtenaren van burgemeestersniveau — ook in financieel opzicht — er bij moeten krijgen.

In de tweede plaats vragen we ons af waaruit de dagtaak van deze heren zal moeten bestaan. We beschikken momenteel niet over een overzicht om na te gaan hoeveel besluiten jaarlijks door burgervaders ter vernietiging worden voorgelegd. Als wij afgaan op de plaats van onze inwoning dan zijn we geneigd te zeggen dat dit zelden voorkomt. Als deze rijksgedelegeerde ook hoofd van de politie zou worden, dan heeft hij het stellig drukker, maar dan krijgt zijn positie ook iets tweeslachtigs, tenzij men de gemeentepolitie opheft. Dit laatste zal op zeer vele bezwaren stuiten.

We kunnen ons voorstellen dat het G.P.V. in deze gedacht heeft aan de gouverneur en de premier op de Nederlandse Antillen, maar wij vrezen dat het niet lang genoeg heeft stilgestaan bij de grote verschillen tussen de verhouding van Nederland en de Nederlandse Antillen enerzijds en die van het rijk en de gemeenten anderzijds. De eerstgenoemde is een nevenschikkende verhouding en de laatstgenoemde is ten diepste er een van ondergeschiktheid.

WESTERHUIS

Kerkelijk Leven

Kerkscheuring en de Open Brief

Nog altijd probeert men de goegemeente wijs te maken, dat de beroering in onze kerken veroorzaakt is door de Open Brief.

Hoe voos dat beweren is blijkt uit de feiten. Want als een olievlek breiden zich de moeilijkheden uit over het gehele land. De twist tegen predikanten en ouderlingen begint ook daar waar niemand de Open Brief onderschreef, niet één ambtsdrager met dat stuk instemming betuigde, ja zelfs daar, waar men nadrukkelijk verklaarde tegen de verschijning van de Open Brief ernstig bezwaar te hebben en ook bedenkingen tegen de inhoud van dit stuk.

Zo bijvoorbeeld in Bilthoven. De predikant dezer gemeente, ds. C. van Leeuwen heeft met de Open Brief niets van doen. Toch kwam ook daar onder voorgang van één ouderling scheuring in de gemeente.

Nog duidelijker liggen de zaken in Haarlem. Daar heeft ds. F. van Deursen in een viertal gemeentevergaderingen de broeders en zusters voorgelicht over de situatie, waarin onze kerken zich bevinden. De daar gehouden vier toespraken zijn in druk verschenen bij de firma Wesdijk en Liebeek, Postbus 2, Barendrecht.¹⁾ Daarin geeft ds. Van Deursen een diepgaande schriftuurlijke ontleding van de situatie. Hij oefent in de eerste voordracht diepgaande kritiek op de Open Brief, deze nl. dat in deze brief „de twistzaak des Heren” niet aan de orde komt. En zijn bezwaar tegen de kritiek op de Open Brief is van dezelfde aard: ook die kritiek blijkt niet kritisch genoeg; zij heeft naar het m.i. juiste oordeel van ds. Van Deursen het kritiekste laten rusten. Daarom weigert hij de keuze: zich op te stellen achter de Open Brief of achter degenen, die de ondertekenaars van deze brief achtervolgen. Die keus is z.i. even onmogelijk als de keuze die men in de dertiger jaren ons in de politiek wilde opdringen: Mussert of Moskou. Daarop paste maar één antwoord: noch Mussert, noch Moskou.

Het mocht ook in Haarlem niet baten.

De twisters nodigden daar iemand anders uit ter voorlichting: prof. J. Kamphuis.

En de kerk werd ook daar gescheurd.

Het is niet genoeg bezwaren tegen de Open Brief te hebben. Het is niet genoeg tégen te zijn. Men moet vóór de kritiek zijn. En zelfs dat is niet voldoende. Men moet aan de schorsing en afzetting, de uitwerping van de ondertekenaars van de Open Brief medewerken, op straffe dat men, aldus niet doende, zélf uitgeworpen wordt.

We wisten het al vóóordat de Open Brief kwam.

En hebben het geschreven ook: dat er een kerkzuivering was gepland, die moest doorgaan, ook al zou zij 20 à 30.000 leden kosten.

¹⁾ Prijs f 3,75.

Rectificatie en nieuwe beschuldiging

Ds. Van Dijk heeft in de Gereformeerde Kerkbode een rectificatie aangebracht: Hij neemt zijn mededeling dat de Geref. Kerk van Kampen collecteerde voor studenten om hun het studeren aan de Vrije Universiteit mogelijk te maken terug.

Van deze terugneming nemen we dankbaar kennis.

Helaas wordt ze, in ditzelfde nummer, dat van 27 april, achterhaald door een tweede fout. Ds. Van Dijk schrijft: „Al wordt voor deze zaak niet gecollecteerd, de kerkeraad van ds. Visee keurt het goed, dat deze studenten naar de V.U. gaan, inplaats van hun studie in Kampen te voltooien.”

Nu gaan we niet over woordjes twisten. Leggen alleen even de vinger bij dat „de kerkeraad van ds. Visee”. Maar waar het ons om te doen is: de raad van de Gereformeerde Kerk van Kampen keurt in deze niets goed en hij keurt niets af.

Dat prof. dr. L. Doekes zijn doctorstitel haalde in Munster, dat prof. J. van Bruggen zijn doctorale studies voortzet in Utrecht, dat dr. Jan Veenhof zijn academische studie beëindigde in Göttingen, ging evenzeer buiten

G. Visee

Kampens kerkeraad om als het feit, dat studenten de wijk namen naar Utrecht en naar Amsterdam. Elk kerkelijk imperialisme is deze kerkeraad vreemd.

Ds. Van Dijk deed beter zich eens ernstig bezig te houden met de oorzaak van deze dingen: het fatale attestbesluit, waardoor de Gereformeerde Kerk van Kampen door de meerderheid van curatoren en hoogleraren wordt gediscrimineerd.

Dat is de oorzaak, dat studenten aan de Hogeschool geen examen kunnen doen en dat zelfs één van hen, die zich aan de V.U. had laten inschrijven omdat hem het examen in Kampen geweigerd werd, van de lijst der ingeschrevenen werd afgevoerd.

Als de man nu Christelijk Gereformeerd, Koreaan en presbyteraan, Spanjaard en spaans-gereformeerd was, had hij kunnen blijven. Nu hij behoort tot de Gereformeerde Kerk van Kampen, die ook volgens het besluit van de classis Kampen van 30 september 1967 behoort tot het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland, moet hij gaan.

Het is toch te verstaan, dat de Kamper gemeente deze studenten, die als lid der gemeente kwalijk behandeld worden, niet in de steek laat.

Zij zijn met de Gereformeerde Kerk van Kampen in de steek gelaten door vier hoogleraren, één lector, de meeste curatoren, onder wie ds. D. van Dijk, die deze studenten hebben afgekeurd.

De kerkeraad van Kampen heeft hun uitwijken, dat naar we hopen van tijdelijke aard is, niet goedgekeurd noch afgekeurd, doch slechts maatregelen genomen voor hun dagelijks brood.

Dat is Kampens misdaad.

We herinneren slechts aan het woord der Schrift: „Indien uw vijand honger heeft, geef hem te eten.”

K. C. Smouter

De muren van Jericho

In onze tijd wordt een grootscheepse aanval ondernomen op het „feitelijk gehalte” van de boodschap van het Nieuwe Testament. Onder invloed van het wereldbeeld, dat wij als moderne mensen ons aan het vormen zijn met de tegenwoordige middelen van wetenschap en techniek, en onder leiding van de daarbij aansluitende existentiële filosofie is een groot percentage van de geleerden, die de toon aangeven in de nieuwtestamentische wetenschap tot de overtuiging gekomen, dat de boodschap van de „bovennatuurlijke ontvangenis” van Christus, en van Zijn opstanding uit de doden en Zijn hemelvaart niet letterlijk opgevat kan worden, niet als een weergave van wat feitelijk gebeurd is.

Er zijn veel tendenzen, die erop wijzen, dat deze „ontmythologiserings-theologie” niet voorbij gaat aan christenen en kerken, die toch bestlist „Bijbelgetrouw” willen heten, en zich tot de Gereformeerde gezindte rekenen.

Er is in het vertrouwen op de zakelijke juistheid van het getuigenis der apostelen een slijtage-proces aan de gang. En dat proces hangt samen met moeilijkheden, die men ondervindt met het vertrouwen in allerlei verhalen van het Oude Testament, zoals: de schepping, de zondeval (de sprekende slang), de plagen over Egypte, de doortocht door de Rode Zee en door de Jordaan, de val van de muren van Jericho, de zonnestilstand onder Jozua bij Gibeon, later nog eens tijdens Hizkia, Jona en de grote vis, enz. enz.

Er wordt, bij mijn weten, binnen „de Gereformeerde Gezindte” nog geen openlijke „ontmythologisering” van Christus’ opstanding en hemelvaart verkondigd, maar wél van oudtestamentische verhalen. Zie o.a. het populaire boekje „Verhaal en Feit” van dr. Koole.

Het kan niet uitblijven of ook het Nieuwe Testament wordt straks naar dit recept „vertaald”.

Nu speelt in die „nieuwe benadering” van de oudtestamentische verhalen Jozua 6, de val van Jericho, een bijzondere rol. Vandaar, dat we dit als voorbeeld, als „testcase” kiezen.

De opgravingen van Jericho

In de 30er jaren zijn te Jericho opgravingen gedaan onder leiding van J. Garstang. De resultaten van deze campagne illustreerden in allerlei opzichten een toedracht, zoals vermeld in Jozua 6. Namelijk, dat Jericho’s muren in éne klap (door een aardbeving of iets dergelijks) moeten zijn ingestort, en wel zó, dat de buitenmuur naar buiten, en de binnenmuur naar binnen stortte. Maar van het beginaf leverde Jericho bizardere moeilijkheden wat betreft de datering. Garstang schatte het moment van de ramp op 1400 v. Chr., Pater Vincent op 1250 à 1200. Maar exact-wetenschappelijke steunpunten had men eigenlijk niet. Het meest gehanteerde criterium, namelijk aardewerk-scherven, kon men in Jericho niet hanteren. Als gevolg van het bevel des HEREN om Jericho niet te herbouwen heeft deze puinlaag immers uiterst lang bloot gelegen aan erosie.

Nu zijn onlangs de resultaten aan het licht gekomen van het opgravingswerk, dat Miss Kenyon daarna in Jericho heeft verricht. Zij is een grote autoriteit op archaeologisch gebied. Zij maakt o.a. gebruik van de modernste middelen, zoals i.e. met behulp van atoomfysica. Terwijl andere archaeologen de datering van hun vondsten sterk lieten beïnvloeden door literaire gegevens, o.a. van de Bijbel, blijft zij bij de strikt archaeologische dateringsmiddelen, als aardewerkvondsten, natuurwetenschappelijke metingen enz.

Haar konklusies over de ouderdom van die muren van Jericho, die Garstang gevonden had, hebben een geweldige schok teweeggebracht in de kringen van oudtestamentici: terwijl de intocht onder Jozua in het algemeen gedateerd wordt op omstreeks 1250 voor Chr., door sommigen omstreeks 1400 voor Chr., heeft Miss Kenyon vastgesteld, dat Jericho’s muren ingestort moeten zijn omstreeks 1580 v. Chr. M.a.w.: toen Israël Kanaän binnen kwam, trof het daar géén sterke vesting aan (geen „sleutelstad”) maar een ruïne van 2 à 3 eeuwen geleden.

Nu was deze ontdekking voor Schriftkritische geleerden geen probleem. In die kring sprak men reeds lang over oud-bijbelse verhalen als „aetiologische fabels”: men trof een stad aan, die b.v. „Bethel” heette (Huis Gods), vroeg zich

af, hoe die stad aan die naam kwam, en dichte daar dan zo’n story omheen als van „vader Jacob” (die men dan opvat als een mythologische figuur) die daar eens een Godsopenbaring kreeg (Gen. 28 en 35). Zó was het blijkbaar ook bij die geheimzinnige oude ruïne van Jericho gegaan: men vroeg zich af: hoe zouden die muren zijn ingestort, en hoe zou het komen dat men daar nooit een nieuwe stad heeft gebouwd? Als antwoord op die vraag „verdichtte” men het verhaal van een Godswonder om Israël in Kanaän binnen te laten, en een daarbij uitgesproken vloek over wie het zou wagen, Jericho te herbouwen. Zó „ontstond” Jozua 6: eerst was er die puinhoop, en toen groeide daaruit door „gelovige verbeelding” het verhaal.

Maar voor oudtestamentici, die de Bijbel aanvaarden als Gods Woord, en niet als „godsdienstige israëlitische geschriften” lag de zaak anders. Tot voor kort lag juist op dat punt het geloofsverschil. Dat — laten we gemakshalve zeggen — „Gereformeerde” oudtestamentici de Bijbel op haar feiten-gehalte serieus bleven nemen. Dat zij dus b.v. Abraham, Isaäk en Jacob en hun belevissen wél als historische personen en gebeurtenissen bleven aanvaarden.

Dat kan nú niet meer gezegd worden. De idee van „aetiologische fabels” is nu ook bij oudtestamentici van Gereformeerde origine te vinden. En als we ons niet vergissen heeft de datering van Jericho’s muren door Miss Kenyon bij deze „grensoverschrijding” een beslissende rol gespeeld. Wij herinneren ons vaag een krantenbericht van een paar jaar geleden (misschien kan één van de lezers ons geheugen hierover opfrissen) over een „forum” dat i.v.m. een Theologische Hogeschooldag van de synod. Geref. gehouden werd, en waarin Jericho’s muren een hoofdrol speelden in de beoordeling van oudtestamentische verhalen.

In het boekje „Verhaal en Feit in het O.T.” van Dr J. L. Koole (Kampen) is de wissel van „werkelijke verhalen” naar „verhalen uit de geloofsfantasie” metterdaad overgehaald. We lezen daarin wat Jericho betreft, dat men na de arbeid van Miss Kenyon weliswaar kan wachten „of verdergaand archaeologisch onderzoek nieuwe feiten zal opleveren” (maar daarvan verwacht de schrijver niet veel).

„De tweede mogelijkheid ligt hierin, dat men uitgaat van de harde feiten van het bodemonderzoek, en zich afvraagt of aan het verhaal van Joz. 6 een zekere symbolische betekenis toegekend moet worden”, pag. 60. Koole is van mening, dat het voor ons vertrouwen in de Heilige Schrift niet beslissend is, of al die verhalen „echt gebeurd” zijn, maar dat we „de boodschap” van zo’n (echt gebeurd of verdicht) verhaal ter harte nemen. Alle Schrift is wel „theopneust”, van God ingegeven, 2 Tim. 3 : 16, maar dat is niet hetzelfde als „onfeilbaar” in historische weergave, 62 vv.

Ook als Joz. 6 niet echt zo gebeurd is, blijft het verhaal z.i. een geïnspireerd geloofsgetuigenis. Een „gelovige mythe”, zullen we dus maar zeggen.

Ieder begrijpt de ingrijpende konsekventies van deze voor bijbelgelovige christenen „nieuwe theorie”. Als Dr Koole gelijk heeft, en Jericho’s muren zijn niet echt zo gevallen als in Jozua 6 beschreven, dan staat overal het feitelijk gehalte van de Bijbel op losse schroeven. Dan doet het er ook wat het N.T. betreft niet meer toe, of de verhalen over Christus feitengetuigenissen zijn of „gelovige mythen”. Dan zijn we „kunstig bedachte mythen nagevolgd”, 2 Petr. 1 : 16 Wi. Vert., 1 Cor. 15 : 15.

Maar hééft Dr Koole gelijk?

Datering

Miss Kenyon dateerde de instorting van de in Jozua 6 bedoelde muren van Jericho op 1580 voor Christus.

En daarmee zijn bij velen de muren van de Gereformeerde Schriftbeschouwing ingestort.

Want Israëls intocht in Kanaän wordt algemeen gedateerd tussen 1400 en 1250 voor Christus.

Dùs moeten Jericho’s muren toen al 180 tot 350 jaar in puin gelegen hebben, want „de harde feiten van het bodemonderzoek” zijn niet te negeren.

En dùs in Jozua 6 geen geschiedenis, maar aetiologische fabel.

En dùs dienen wij er rekening mee te houden, dat wij in meer bijbelse verhalen geen echte geschiedenis voor ons hebben.

Zo liggen ongeveer de schakels van de redentatie, die onvermijdelijk leidt tot loslating van het feitenfundament van onze verlossing, een proces waaraan dan uiteindelijk ook de heilsfeiten van het Nieuwe Testament niet ontkomen.

Maar is deze bewijsvoering dwingend?

Laten we eens aannemen, dat de resultaten van Miss Kenyon inderdaad onweerlegbaar zijn. Dan is zelfs bij het verdiskonteren van een zekere voorbehoudsmarge van b.v. 50 jaar, haar datum voor de val van Jericho’s muren niet te harmoniëren met de gangbare dateringen van de intocht. Maar hoe zijn we eigenlijk aan die dateringen gekomen?

De chronologie van het Oude Testament

Het is vrijwel nooit mogelijk om van gebeurtenissen uit het Oude Testament een absolute datering te geven. Althans niet voor wat betreft de tijd vóór David-Salomo. De Bijbel geeft nu eenmaal geen jaartallenlijsten vanuit een vast punt, zoals de chronologie van de moderne tijd wordt aangegeven.

Hoe onzeker de chronologie betreffende de tijd van Jozua is, blijkt al uit het feit, dat de schattingen van de deskundigen variëren van 1250 tot 1400 v. Chr. Dat scheelt maar liefst 1½ eeuw. En toch is voor beide standpunten wat te zeggen. Dat komt omdat men zich oriënteert aan buitenbijbelse historische documenten (b.v. de Amarna-brieven). Maar in de eerste plaats kan men over de interpretatie van die documenten van inzicht verschillen. De éne geleerde meent, dat zo’n document de aanwezigheid van Israël in Kanaän bewijst, de ander meent ermee te kunnen bewijzen, dat Israël toen juist nog niet in Kanaän geweest kan zijn. En in de tweede plaats levert deze methode toch nooit meer op dan relatieve dateringen. D.w.z. dat men op die manier op zijn hoogst kan aantonen, dat die en die periode uit Israëls geschiedenis synchroon (gelijktijdig) geweest moet zijn met die en die periode van andere volkeren.

Maar van andere volkeren hebben we evenmin een absolute chronologie. Zelfs de keurig verzorgde dynastieën-lijst, die Manetho (280 v. Chr.) van de egyptische farao’s gegeven heeft, en die in hoge mate de chronologie van het Oude Oosten bepaalt, is lang niet in alle opzichten betrouwbaar gebleken.

Dezelfde onzekerheidsfactor moeten we ver-

diskonteren in de dateringspogingen op grond van archaeologisch materiaal. Het aardewerk was aan mode onderhevig. Zodoende kan men aan de hand van opgegraven scherven dikwijls vaststellen: deze kultuurlaag is synchroon met die periode bij een ander volk. Maar dat is al wéér geen absolute, maar slechts een relatieve datering.

Zolang we niet over beter, zekerder, methoden van datering beschikken, zullen we ons met deze gegevens moeten behelpen. Maar het is dan toch wel eis van wetenschappelijke voorzichtigheid, om steeds bedacht te blijven op de onvermijdelijke gebrekkigheid van het systeem, en dus tenvolle open te blijven staan voor eventuele (misschien wel zeer ingrijpende) correcties, wanneer nieuwere dateringsmethoden daartoe aanleiding mochten geven.

De dateringsmethoden van Miss Kenyon

Nu hebben wij sterk de indruk, dat de methoden, waarmee Miss Kenyon in Jericho te werk ging, inderdaad een geheel nieuw principe van archaeologisch onderzoek betekenen. De gebruikelijke manier (aan de hand van aardewerkscherven) was in Jericho niet mogelijk, zoals we al opmerkten. En volgens één van haar leerlingen, Dr. H. J. Franken, te Leiden, heeft Miss Kenyon niet veel op met de methode van haar voorgangers, om de datering van opgravingsmateriaal mee te laten beïnvloeden door historische (waaronder ook: bijbelse) teksten. Zij beperkt zich strikt tot de nieuwe mogelijkheden, die b.v. de atoomfysica biedt. En... kwam daarmee tot reeds genoemd zeer schokkend resultaat.

Deze gang van zaken staat niet op zichzelf. Ik ben niet erg thuis in technische en natuurwetenschappelijke vakken. Maar van horen zeggen weet ik er toch wel dit van, dat geen enkele tak van wetenschap in de laatste 50, 25 jaar ontkomt aan de kritiek, die atoomfysische metingen teweegbrengen op eeuwenlang gevestigde opinies. Het zou niets bijzonders zijn, als de atoomfysica nu ook op het gebied van de wetenschappen over het Oude Oosten dwingt tot een radicale herziening van de overgeleverde chronologie. Koolstof-14 metingen aan vondsten uit het graf van Toetanchamon hebben dezelfde schokkende resultaten opgeleverd.

Chronologie en Kosmologie

Daar komt bij, dat kosmologie en ruimte-onderzoek bezig zijn gegevens te verschaffen, die wellicht zullen moeten leiden tot een ingrijpende herziening van de gebruikelijke tijdsschalen van de oude geschiedenis.

Op grond van bijbelse en buitenbijbelse gegevens heeft Dr I. Velikovsky in 1951 een boek gepubliceerd, getiteld 'Worlds in Collision' (thans verkrijgbaar in een Dell-pocket), waarin hij beweert, dat in het jaar 1530 v. Chr. de planeet Venus ontstaan en bijna met de aarde in botsing gekomen moet zijn, waardoor God niet alleen de katastrofen vanaf de 10 plagen tot en met de zonnestilstand onder Jozua, maar vele rampen over de aarde bewerkstelligde. Een aantal punten, waarop deze theorie kosmologisch gecontroleerd zou kunnen worden, zijn inmiddels sinds het geofysische Jaar 1957 en de resultaten van Pioneer V en Mariner II (1960 en 1962) vast komen te staan.

In verband met deze kosmologische hypothese heeft Velikovsky in 'Ages in Chaos' een ingrijpende rekonstruktie van de Oude Geschiedenis voorgedragen, waarbij Uittocht en Intocht véél verder naar de oudheid verschuiven dan men gewoonlijk meent (dus net als de datering van Jericho's muren door Miss Kenyon) terwijl daarentegen de Hyksos-tijd in Egypte, en de situatie, bekend uit de Amarna-brieven door hem veel dichterbij worden gehaald.

Deze o.a. door de beroemde oudheidkundige Dr R. H. Pfeiffer zeer ter overweging aanbevolen rekonstruktie geeft een totaal nieuw zicht op de oude geschiedenis.

Wellicht staan wij weer eens opnieuw aan de drempel van een algehele heroriëntering in de geschiedenis van het oude Oosten.

Het getuigt van weinig werkelijkheidszin, in zo'n situatie op grond van een verrassend jaartal van Miss Kenyon te gaan twijfelen aan de historische waarde van de Bijbel, zonder zelfs de mogelijkheid te opperen of onze gezamenlijke wetenschappelijke arbeid ook gebrekkig geweest kan zijn.

Wat blijkt het in de praktijk toch moeilijk, en de HERE te geloven op Zijn Woord, en nuchterwetenschappelijk bezig te zijn. Ofwel: ernst te maken met de belijdenis, dat al onze werken in dit leven onvolkomen en met zonden bevestigd zijn.

K. C. Smouter

K. Doornbos

Aantekeningen bij de kerkenordening

XXXI SLOTAANTEKENING

Is het verkeerd dat de kerken afspraken met elkaar maken om elkaar te hulp te komen?

Neen, dat is niet verkeerd. In de kerkenordening vinden we heel bescheiden afspraken. Maar verkeerd is dat men zich niet gehoeft heeft voor de organisatie, de god van deze eeuw. Wat hebben we nog aan die eenvoudige, bescheiden kerkenordening? Kijk eens naar al de besluiten van kerkeraden, soms verzameld in een besluitenboek. Kijk eens naar al die classicale reglementen. Kijk eens naar die talloze besluiten en verordeningen van generale synoden. Er is niet één Gereformeerde broeder die er in thuis is en weet onder welk kerkrecht hij leeft.

Organisatie is geen kwaad ding, de Here zelf heeft zijn kerk georganiseerd, maar de uitwassen van de organisatie zijn kwade dingen. En voor die uitwassen heeft men zich niet gehoeft.

Heel het Roomse instituut is een uitwas, tot bevordering van de dwaling, tot onderdrukking van de waarheid.

De wereldraad van kerken, de Internationale Raad van Christelijke Kerken, de Correspondentie met Buitenlandse Kerken zijn uitwassen van de organisatie der kerk, die zo eenvoudig en zo bescheiden begonnen is.

Van de ene uitwas komt de andere uitwas.

Van organiseren komt men tot reglementen. De reglementen schrijven het samenroepen van vergaderingen voor. Er komen concilies, er komen synoden, er komen conferenties, er komen ik weet niet wat al samenkomsten. Hoe omvangrijker de organisatie hoe meer mensen ter vergadering en hoe groter reizen men moet maken om ter vergadering te komen. Wereldorganisaties veroorzaken wereldreizen. Hoe omvangrijker de organisatie, hoe omvangrijker het agendum en hoe meer tijd nodig om het agendum af te werken. En hoeveel leden van de vergadering zijn met de zaken van een omvangrijk agendum op de hoogte? Vele grote vergaderingen zijn een schijnvertoning. Een enkele die de gave heeft om de onwetenden en de argelozen op zijn hand te krijgen drijft zijn zin door. Die zin kan wel eens goed zijn, ook wel eens kwaad. Dat is op kerkelijke vergaderingen evenzeer het geval als op vergaderingen die de wereld belegt.

En als men duizend of meer mensen uit alle hoeken van het land of uit alle hoeken van de wereld heeft samengebracht, wat heeft men dan nog? Heeft men daar de bloem der natie? Of de bloem der wereld? En zullen die, die dan de bloem heten te zijn, zullen die vandaaruit de ideeën wel uitdragen! Wie ideeën uitdragen wil moet ideeën hebben. Wie een bezienswaardigheid heeft gezien heeft daardoor nog geen idee. 't Is een bezienswaardigheid als op het Pietersplein te Rome de tienduizenden knielen zodra ze een glimp van de paus voor een venster zien, maar een bezienswaardigheid is geen idee. Daar vindt men een ernstige uitwas van organisatie in de kerk. Wie ter plenaire zitting van de een of andere wereldraad is geweest kan heel veel vertellen van de reis per vliegtuig en over wat hij allemaal heeft beleefd, maar dat zijn geen ideeën. De indrukken op zulke vergaderingen ontvangen zijn veel te veel om erover te kunnen nadenken en om alles te kunnen verwerken. Geeft dat nood? Ieder krijgt immers de rapporten gedrukt of gestencild thuis en kan ze dan rustig bestuderen. Maar die had hij ook wel thuis kunnen krijgen zonder vooraf een reis te maken naar het andere eind van de wereld.

Is het niet goed dat men eens kennis gaat maken met mensen van een ander ras en niet al-

leen van horen zeggen maar ook door eigen ervaring leert dat een zwarte en een bruine een mens is van gelijke beweging als een blanke, en dat de een zowel als de ander gedrukt wordt door dezelfde nood der zonde en de een zowel als de ander kan roemen in de genade van Christus? Zeker is dat goed, maar moeten de opzieners der gemeente de handen ineen slaan om voor het verwerven van zulke kennis een wereldorganisatie op te richten? Die kennis kan een mens ook verwerven door zelf eens op reis te gaan en eens met zwart en bruin te praten, en dan op eigen kosten. Het is geen kerkewerk iemand daarvoor gelegenheid te verschaffen, evenmin als pers-arbeid, hoe nuttig en nodig ook, kerkewerk is.

Uit de ene uitwas groeit de andere. Concilies en wereldraden en synoden verwerken stapels papier. Er moeten bureaus komen voor een vlotte gang van zaken. De bureaus verwerken nog veel groter stapels papier. Voor een bureau zijn ambtenaren en ambtenaressen nodig. Hoe groter organisatie hoe meer bureaus en hoe meer verscheidenheid onder de ambtenaren. Wat is nu een bureau waarvoor de directeur niet een staf van hogere en lagere ambtenaren heeft?

En dat voor kerken waarvan elk zelfstandig is, en elk de volledige kerkelijke macht heeft, en elk de zaken die er in het koninkrijk Gods te doen zijn zelf kan afdoen!

Wat is een organisatie zonder orgaan? Daar komt een nieuwe stroom van papier. Er komen hoofdorganen en landelijke bladen en gewestelijke bladen. Er komen boeken en vlugschriften en regelmatig en onregelmatig uitgebrachte rapporten. Heeft Christus zijn ambtsdragers in de gemeente opgedragen dat alles te doen of te laten doen? Wie leest al die boeken en periodieken en rapporten en wat er meer van de bureaus komt? Een deel ervan gaat naar de archieven, ongelezen; een deel ervan gaat naar de bibliotheken en wordt daar opgeborgen, ongelezen; een deel wordt naar particulieren gezonden, een enkele kijkt het vluchtig in want wie heeft er tijd om van dat alles met enige ernst kennis te nemen? Het overgrote deel ervan gaat ongelezen als oud papier naar de papierfabriek terug.

Wat heeft dat alles met de kerk te maken? Wat een tijd en geld wordt er vermorst met al dat organiseren, met al dat vergaderen, met al dat volschrijven en drukken en rondzenden van al dat papier.

De correspondentie met buitenlandse kerken zoals onze kerken die geregeld hebben is een uitwas. Kort na de tweede wereldoorlog waren er velen van onze broeders en zusters die gingen emigreren en die in den vreemde kerken stichtten. Hier te lande leefde men hartelijk met hen mee en hielp waar men helpen kon. De correspondentie was levendig en goed, ongereguleerd. Toen kwam de synode van Kampen 1951 en moest die goed verloopende correspondentie reglementeren. Op hetzelfde ogenblik dat de synode reglementeerde kwamen er nieuwe uitwassen. Het werd zo gereguleerd dat het geval zich kan voordoen dat een kerk in Nederland zal uitmaken of iemand zal worden opgenomen in een kerk van Canada, en een kerk van Canada zal uitmaken of iemand zal worden opgenomen in een kerk van Nederland. De synode van Kampen besloot dat de kerken in Nederland de kerkenordening niet zouden wijzigen zonder overleg met de kerken in Canada.

Toen de synode dat besloten had wijzigde zij de kerkenordening zonder daarbij zelfs maar aan de kerken van Canada te denken. Synodale zot-

ternijen. En was dat maar het ergste. Erger is dat door de gereglementeerde correspondentie met buitenlandse kerken de narigheden in de kerken hier te lande worden overgebracht naar het buitenland. Erger is dat men door die correspondentie met buitenlandse kerken art. 86 van de kerkenordening vergeet en elke buitenlandse kerk verwerpt indien die kerk niet met de kerken hier te lande in correspondentie staat.

Een uitwas van het kerkverband is dat iedereen elke zaak die hij verkiest ter generale synode kan brengen. Een kerkeraad heeft een klacht tegen een predikant van een andere gemeente. Hij gaat ermee naar de kerkeraad van die predikant. Stel dat die kerkeraad de klacht afwijst, wat is er dan verloren? De weg naar de vergadering van de classis staat immers open. Stel dat ook de vergadering van de classis de klacht afwijst, wat is er dan verloren? De weg naar de particuliere synode staat immers open. Stel dat ook de particuliere synode de klacht afwijst, wat is er dan verloren? De weg naar de generale synode staat immers open en men is waar men wilde zijn. En men heeft in elk geval dit bereikt dat die aangeklaagde predikant voor het hele land getekend staat. Men noemt immers geen koe bont of er is wel een vlekje aan?

De generale synode van Rotterdam-Delfshaven was een uitwas van het kerkverband. We moeten allen ons ervoor schamen. En al de generale synoden van deze eeuw waren uitwassen van het kerkverband. Men moet met het badwater het kind niet weggooiden maar als de kerken gezond willen zijn moeten ze de uitwassen wegdoen. Een synode heeft wel eens wat goeds gedaan maar hoe vaak is een synode niet misbruikt om alle kerken in beroering te brengen.

Ik wil mij houden aan de kerkenordening en geen buitenlandse kerk verwerpen in middelmatige dingen en om een ander gebruik. En een binnenlandse kerk zal ik om zulke zaken ook niet verwerpen. Dat een kerk in kerkverband of in correspondentie staat met de kerk waartoe ik behoor zegt mij wel wat, maar het zegt mij niet alles. De kerk des Heren, zoals ze vandaag op de aarde te vinden is, omvat meer dan de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt).

Overal en altijd vindt men in de kerk de wereldse begeerte naar machtsvorming. Organisatie is daarvoor een zeer geschikt middel. Ik heb al gezegd dat men de organisatie gaat verpersoonlijken. Men spreekt van de kerk maar bedoelt de verpersoonlijkte organisatie. Of men nu die verpersoonlijkte organisatie meent te vinden in de paus met zijn priesterschaar zoals de Roomse doet, of in aartsbisschop en bisschop zoals Anglicaan en de Lutheraan doen, of in kerkeraad of synode zoals andere protestanten doen of zoals in de jongste tijd velen doen in Wereldraad of Internationale Raad, 't is alles hetzelfde, bij kerk denkt men aan de organisatie. Men meent dat de kerk slechts spreekt wanneer het bestuur van die organisatie spreekt, hetzij door een encycliek van de paus, hetzij door een encycliek - natuurlijk onder een andere naam - van een synode of van enig ander kerkbestuur. Velen menen dat ze niet de kerk horen maar een broeder die zijn meningen ten beste geeft wanneer een dienaar des Woords, die door Christus daarvoor geroepen is, echt en onvervalst het Woord bedient. En wie hoort er nog de spraak van de kerk wanneer de gelovigen in woord en levenswandel getuigen van Christus zijn? 't Is immers niet georganiseerd en er staat geen zichtbare autoriteit achter.

Door organisatie wordt macht gevormd, heel vaak ten kwade. Eén voorbeeld uit de jongste tijd. De kranten hebben ons ingelicht over het jongste concilie te Rome. Als de berichten juist zijn waren er bisschoppen die hervormingen wilden aanbrengen. Waarom gaan die bisschoppen niet in hun eigen bisdom hervormingen aanbrengen? Er is genoeg om te hervormen. Het antwoord is eenvoudig genoeg: de organisatie houdt het tegen. De organisatie is wel zo machtig dat ze hervormingen kan keren en misstanden bestendigen.

De organisatie, de tot een persoon gemaakte organisatie, houdt zichzelf voor de kerk en wordt door velen als zodanig erkend.

De Schrift zegt: „Dit is de overwinning die de wereld overwonnen heeft: ons geloof”.

De geschiedenis zegt: „Dit is de overwinning waarin de wereld de kerk overwonnen heeft: de organisatie”.

„Wij geloven en belijden een enige katholieke of algemene kerk, dewelke is een heilige vergadering der ware Christ-gelovigen, alle hun

zaligheid verwachtende in Jezus Christus, gewassen zijnde met zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest. Deze kerk is geweest van het begin der wereld af en zal zijn tot het einde toe”.

De ware Christ-gelovigen zijn mensen, geen corporaties van mensen, Vele organisaties organiseren er mensen in die niet van Christus zijn, en ze organiseren er ook wel uit die wel van Christus zijn.

Men spreekt van de mondige gemeente, dat wil zeggen dat de leden der kerk mondige mensen zijn. Geen organisatie, hoe machtig ook, kan hun die mondigheid ontnemen, zelfs Rome niet met de wereldlijke overheid aan haar zijde. De afval bij Rome is groot. Op vele plaatsen, niet alleen in Roomse streken, staat nog een kerkgebouw en is er nog een kerkelijke administratie. Dat is alles wat er van de eens machtige organisatie is overgebleven, de mensen zijn weg. Zij waren mondig en hebben het geloof verloochend en zijn heengegaan. En geen organisatie heeft het kunnen keren. Anderen hebben het geloof bewaard en hebben het juk der organisatie afgeschud en zijn teruggekeerd tot de eenvoud van het Evangelie. Ook dat heeft de organisatie niet kunnen keren.

D. W. L. Milo

Over reewild gesproken

Vanmorgen hing ik om zes uur uit het raam.

Dat is zo'n kostelijk slaapkamerpretje: in de vroege morgen naar de vogels te luisteren, naar de tuin te staren, de voorjaarsgeuren in te ademen en van de paradijselijke stilte te genieten. Daar zou je de dageraad voor willen wekken. Kent u deze hoogste van alle aardse geneuchten?

Nu, na een kwartier kwam daar een ree-geit uit het bos onze tuin binnenstappen. Een oude bekende bruine geit. Ze keek links, keek rechts, stapte netjes langs de rhodo's, langs het vijvertje, en ging toen recht op de hyacinthen en tulpen af, in de boarder. Die wist ze blijkbaar nog van het vorig jaar te staan. De ondeugd. Even later volgde de zwarte bok. Een koolzwart ree, dat nu in zijn derde jaar is en dit jaar de leiding heeft van de kleine „sprong” reeën uit onze buurt. Deze bok heeft dit jaar bijzonder goed „opgezet”: een krachtig zesender gewei van dubbele oorlengte. Ook hij wist het jonge groen prompt te vinden.

Weer even later een jonge bruine bok. Een, die ik beslist nog niet kende; want nooit eerder zag ik een ree met zulk een helder witte zadelvlek midden op de rug. Daarachter kwam nog een vrouwelijk kalf, dat over enkele maanden smalree mag heten en per augustus aan de bronst zal meedoen. En daarmee was de sprong compleet.

Met zeer gemengde gevoelens zag ik de leuke en charmante dieren aan onze pas ontloken planten beginnen. Ze wisten, waar ze de nodige vitaminen konden halen en namen het er ruim van. De kruik ging dan ook zo lang te water, tot ik eindelijk kwasiwoedend moest uitroepen: hé daar, schavuiten, willen jullie nu opkrassen?!

Weg sprongen ze, in sierlijke gang of in wilde ren. De witte spiegel als schilden breed opgezet. Naar buurmans grond. Kon die er ook van profiteren. Op een afstand durfde de zwarte nog even terug te schelden: böööh, böööh...!

De kerk wordt gevormd door de ware Christ-gelovigen. De Zoon des mensen komt. Hij komt om allen te halen die in Hem hebben geloofd, want die zijn Zijn kerk. De paus heeft afgedaan, alle synoden hebben afgedaan, Wereldraad en Internationale Raad hebben afgedaan. Alle organisatie die de mensen in elkaar hebben gezet heeft afgedaan, maar Christus' gelovigen hebben niet afgedaan. Des Heren engelen gaan naar alle hoeken van de aarde om ze samen te brengen. Die engelen gaan niet naar de kerkelijke bureaus om de ledenlijsten op te vragen, ze vragen ook niet naar kerkerlijke attestaties, ze kennen Christus' gelovigen zo wel en missen er niet een. Er sluipt ook niemand tussen die er niet bij hoort, van wat „staat of qualiteit” die ook is geweest. Christus' gelovigen worden de Here tegemoet gevoerd in de lucht. Zij zullen altijd met de Here zijn. Dat is des Heren kerk, die Hij gekocht heeft met zijn bloed en die Hij vergaderd heeft uit het ganse mensengeslacht. Dat zijn zij die in Hem geloofd hebben en op aarde van Hem getuigd hebben door woord en wandel, die het licht der wereld en het zout der aarde zijn geweest in enigheid des waren geloofs. En die door hun geloof de wereld hebben overwonnen.

Zo gaat dat hier. Je ziet ze zo graag en het zijn zulke pientere dieren. Maar als je ze niet zo nu en dan de wacht aanzegt, blijft er niets van de tuin heel. Vorig jaar juli: in één nacht de ganse rozenbedden kaalgevreten. En brutaal of ze thuis zijn. Stond me daar op klaarlichte dag een moeder en dochter Ree de kersenbloesems af te scheuren. Riep ik beleefd maar overredend: zeg dames, bent u hier wel op het goede adres? Waarop mama Ree, nog met een takje in de mond, me van het hoofd tot de voeten monsterde, zich beledigend omkeerde en wegdrentelde. Dochter Ree bleef rustig doorgaan met haar afbrekende arbeid. Toen ik boos riep: zeg kwaje meid, zou je niet ook opschieten? zag ze even hantain als mama, tuurde naar Ma, keek nog eens of er met mij niet te praten viel, en wandelde min of meer proestend achter mama aan.

Denk niet dat dit overdreven is. Reeën hebben een duidelijke gelaatsexpressie, meer dan paarden. De kalveren kijken ontroerend argeloos de wereld in; maar daar zijn ze kalveren voor. Ze kunnen zich weliswaar „drukken”, wanneer ze door Ma zijn „afgelegd” — maar als je ze dan fotografeert kijken ze naar je handen, naar je lens, naar je schoenen. Zonder zich te bewegen.

Worden ze wat ouder, dan wint de nieuwsgierigheid het van de argeloosheid. Het eenjarig smalree en de spitser komen bepaald kijken, wanneer iets ongewoons hun aandacht trekt. Zijn ze volwassen en zo boven de twee jaar, dan wordt hun blik voorzichtiger. Ze houden afstand tot het onbekende, al zullen ze het uit en ter na opnemen. Dat opnemen is een zaak op zichzelf. Het ree kan door zijn astigmatische ooglenzen beter een bewegend dan een stilstaand voorwerp opnemen; daarom beweegt het zijn kop eens op en neer, of heen en weer, om „beweging” in het voorwerp te krijgen en het zo te herkennen. Meerdere waarnemers kennen de ervaring, dat ze — onbewegelijk op een reewissel opgesteld — het ree tot op enkele meters voor zich kregen, terwijl het dier hen aanzag en toeknikte, alsof het conversatie zocht.

Maar worden ze ouder, zo van drie tot zes jaar, dan krijgen ze die rustige vastberaden uitdrukking van mensen op de hoogte des

levens. En als een bok tot boven de zeven jaar in leven weet te blijven — sadder but wiser door zijn ervaringen — dan krijgt hij grijze bakkebaardjes, knijpt zijn ogen half dicht en loert argwanend tot listig tot en met boosaardig de wereld in. En een knappe jager, die deze oude schurk op de korrel krijgt. Trouwens: ouder dan tien tot twaalf jaar wordt het ree zelden; zijn gebit is dan zo versleten, dat allerlei ziekten optreden en voor een snel maar pijnlijk einde zorgen.

—o—

Zo. Begint het reewild een beetje voor u te leven?

De meeste oppervlakkige natuurminnaars — namelijk die welke twee tot drie weken per jaar natuurminnaar zijn — noemen het ree gewoon hertje. Talloze malen hoort u de zomerse vakantiegangers zeggen: we hebben ook hertjes gesien — of: waar kunnen we hier hertjes vinden? Dat zult u nu toch niet meer doen, wel? Want wel mag het ree tot de cerviden, de hertachtigen behoren, zijn uiterlijk en gedrag zijn toch gans anders dan van het roodwild. Wilt u nog enkele markante tegenstellingen?

De grootte van het hert is vergelijkbaar met die van een jonge koe, een pink. Om een geschoten hert binnen te brengen moogt u wel met twee of drie man komen. Het ree daarentegen is in grootte en gewicht vergelijkbaar met de tamme ōeit. Als u het handig aanpakt, legt u het geschoten ree alleen op uw schouders.

De kleur van het hert is in zomerdos rood, in de winter roestbruin. De kleur van het ree daarentegen is in de zomer oranje tot zandgeel, in de winter donkerbruin tot zwart. „Reebruin” is dan ook een juist woord voor de gemiddelde winterdos.

Het mannelijk hert draagt het grootste deel van het jaar een gewei, dat tot 24 en meer einden kan tellen. Het reebokje is met zes einden al zeer tevreden. Het hert draagt een staartje, dat het ree mist. Het ree daarentegen is versierd met een prachtige stuitvlek, de spiegel, die bij schrik tot dubbele grootte kan uitslaan.

Het hert komt in ons land met zo'n 600 tot 700 exemplaren in de vrije wildbaan voor; het ree zit momenteel tussen de twaalf- en twintigduizend stuks!

—o—

Ja, dat ree komt in enormen getale voor. Het is een der weinige wildsoorten, die zich bij het volraken en urbaniseren van ons land niet slechts handhaven, niet alleen aanpassen, maar zich ook weten uit te breiden. Momenteel komt het ree, voorheen alleen in de bosrijke delen van Veluwe, Drenthe en Achterhoek, in vrijwel al onze provincies voor. Is er geen bos, dan vindt het dekking in riet, als in onze nieuwe polders. Is er geen riet, dan vindt het zijn dagverblijf in het akkermaalshout. Er zijn reeën, die hun leven doorbrengen op een enkele hectare grond. Bij de najaarsjacht op fasanten, wanneer al die dijkjes worden uitgedreven, komt niet zelden mede een ree in de benen, dat zo maar door het weiland, tussen de hoeven door, een heenkomen zoekt. Het wordt dan met een zwaai van het jagershoedje gegroet.

U kent dat gebruik niet? Wild, dat momenteel niet geschoten mag worden, wordt beleefd gegroet. Een jager, die in Oostenrijk een hele dag op een gemsbok had gewacht, en die eindelijk tegen de avond hoefjes hoorde naderen, zag tot zijn spijt een geit met twee kalveren voorbijwandelen. Hij nam zijn hoed af en sprak netjes: dag mevrouw, dag kinderen. En mijn Veluwse vriend Roelof, die op oudejaarsdag nog even op de eenden ging toen hij zijn kwantum hazen al binnen had, zag vlak voor zijn voeten een machtig haas rijzen. Maar hij tilde alleen zijn pet op en zei haastig: g'lukkig niejoar!

—o—

Van het ree zijn we op de jager overgestapt. Moet dat nu? Mag dat eigenlijk wel? Is het niet doodzonde zulke prachtige dieren te jagen?

Daar is wel iets op te zeggen. Het ree, dat zich dus verbazend goed weet aan te passen, heeft een hoge aanwas-coëfficiënt, zoals dat heet. Dat wil zeggen: je begint met twee — en na tien jaar zijn het er theoretisch al honderdzeventig. De aanwas is bijna vijftig procent. Om vandaag de dag die twaalf- tot twintigduizend reeën de kost te geven, worden er kapitalen uitbetaald aan schadevergoeding en aan voerakkers. En we moeten ons niet indienen, dat het ree zich ongebreideld verder zou uitleven!

Het is dun noodzakelijk, dat het ree op peil wordt gehouden. Er moeten vele duizenden per jaar worden geschoten. Daarbij krijgt de jager uitstekende voorlichting van Faunabeheer; bovendien is er de laatste tien jaar een schat aan waardevolle literatuur verschenen. De jager, die van zijn wildstand houdt, kent zijn theorie en past die met mildheid toe.

Daarom wordt selectief gejaagd: de weinig belovende jeugd, de zwakke en zieke stukken en de gevaarlijke of ongewenste ouderen worden opgeruimd. Is de jager daarmee aan zijn afschotkwantum toegekomen (dit wordt door Faunabeheer toegewezen) dan is hij blij met zijn overschot aan mooi, gezond reewild. Mōet hij daarna nog enkele stuks neerleggen, om de stand op peil te houden, dan overweegt hij in den brede hoe de geslachtsverhouding en de leeftijdsopbouw van zijn bestand is. Vraag dus niet hoe vaak een jager zijn wild moet zien, beoordelen, schetsen en inventariseren.

Maar toegegeven: een geschoten ree is een traan waard, of althans een verdrietig gevoel. Een jager die zijn geweten niet voelt — zei Ortęga Y Gasset — is geen jager maar een slager. Het gaat er een jager dan ook niet om: alles dood te maken wat daar leeft, vliegt, loopt en zwemt. Integendeel het is meer dan iemand anders juist de jager, die de verantwoording voor de wildstand op het hart gebonden ligt, en die deze verantwoording ook realiseert. Daarbij is het schot pas de sluitpost van het wildbeheer.

Dat recht is de jager trouwens van Godswege duidelijk toegekend. De Schrift spreekt daar op verschillende plaatsen van. Maar — als met alles, wat we uit Gods hand ontvangen — de jager is zuinig op zijn wildstand. Hij doodt alleen wat hij kan verantwoorden. Althans de weidelijke jager.

Maar daarna vereert hij zijn wildbraad met een goede fles wijn. Wild behoort zeer bijzonder te worden klaargemaakt; niet maar op de wijze van runderlappies. Want er moge een recht van jagen zijn, in vele gevallen ook een plicht van jagen — maar er is ergens ook nog zo iets als de vreugde van het jagen!

Reisbrief

v

Dr. B. Jongeling
Université Libre du Congo
Boite Postale 2012
Kisangani
République Démocratique du Congo

Kisangani, 2 april 1968

Amice,

De vorige week werd hier in het gebouw van de universiteit de 47ste Assemblée van de Conseil Protestant du Congo (Kongolese Protestantse Raad) gehouden. De opening had plaats dinsdagmiddag 26 maart, vóór het universiteitsgebouw, onder een warme tropenzon. Verschillende sprekers voerden daarbij het woord, o.a. de in Kisangani residerende gouverneur der provincie — die zelf protestant is —, en verschillende christelijke zangkoren lieten zich horen.

In deze Raad spreken en werken verschillende protestantse kerkgemeenschappen samen ter bevordering van de Evangelieverkondiging, van

het christelijk onderwijs, van het christelijk leven. In deze Raad is indertijd ook het initiatief tot stichting van een protestantse universiteit geboren.

Het is niet zo gemakkelijk om een indruk te krijgen, laat staan te geven, van het kerkelijk leven hier. De kerken die hier zijn, zijn van Angelsaksische vooral Amerikaanse herkomst. Ze vertonen dan ook de kenmerken daarvan en ze bieden ook iets van de verscheidenheid die ginds aanwezig is. Er zijn Baptisten, Methodisten, Discipelen -mensen die boven de kerkelijke verdeeldheid uit hebben willen klimmen, maar toch ook zelf weer een kerkgemeenschap formeren-, Presbyterianen. Het hangt er maar vanaf welke kerkgemeenschap zich in een bepaalde streek heeft neergezet om daar het Evangelie te verkondigen.

Over 't algemeen richt men zich meer op het leven dan op de leer - om even deze onderscheiding te gebruiken, niet als een systematische, maar als een praktische, zoals de catechismus en de formulieren haar ook hanteren, b.v. in: ...indien ge U in leer of leven kwaamt te misgaan. En wat het christelijk leven betreft: ik heb, meen ik, al geschreven, dat er een neiging bestaat dit te doen opgaan in het zich houden aan een aantal geboden en verboden.

We ontkomen als christenen toch maar moeilijk indien al ooit, aan veezijdigheid, aan overaccentuering en dus onjuiste accentuering van een bepaald aspect of van enkele aspecten van het christelijk geloof in het christelijk leven. Dat is waarlijk niet alleen bij anderen het geval. Wij hebben, dunkt mij - en die gedachte is heus niet hier pas bij mij opgekomen- belijdenis en kerkenordering veelszins dusdanig geaccentueerd dat zij tot juridische stukken zijn geworden, meer tot uitwerping dienend dan, naar de primaire wezenstrek der kerk, tot vergadering. En in diezelfde lijn: we zijn zó uit op de waarheid en de zuiverheid der kerk dat de eenheid in de schaduw verdwijnt, dat we geen tijd en energie over hebben om te zoeken wat verloren was, dat bij ons geen milde handen en vriendelijke ogen zijn, gelijk bij God. Ik weet wel dat de leer dan zegt: **wij hebben** de eenheid en de **anderen** hebben haar verbroken of verbreken haar, maar dat is dan ook een doctrine die zelfonderzoek althans op dit punt buitensluit.

In Kisangani vindt men de kerk van Jezus Christus -zo noemt zij zich inderdaad - in Baptistisch gewaad. De Baptistische trekken treden echter niet sterk naar voren. Tot nu toe heb ik niets gehoord wat specifiek Baptistisch is. Er worden Franse en Lingala-diensten gehouden. Het Lingala is een van de vele Bantoe-talen. Door verschillende omstandigheden is deze taal ook buiten haar eigen oorspronkelijk gebied verbreid geworden. Zij behoort tot de dusgenaamde verkeerstalen. In het universiteitsgebouw is elke zondagmorgen om 9 uur een Franse dienst, uitgaande van bovengenoemde kerk. Deze dienst woon ik geregeld bij. Als gast, zou men kunnen zeggen. En op verzoek heb ik in deze kring van de broederschap op 24 maart het Evangelie verkondigd. Dat was nog wel enigszins een onderneming: in het Frans! Maar 't is gelukkig zonder stoornissen verlopen. En ik mocht het genoegen smaken van verschillende zijden, ook van gedelegeerden naar bovengenoemd congres die al aangekomen waren, een woord van dank te ontvangen voor de gebrachte boodschap.

Het is hier de laatste dagen bijzonder warm. Veel warmer dan anders om deze tijd van het jaar, volgens zeggen van mensen die al jaren in dit gebied leven en werken. Op 21 maart staat 'smiddags om 12 uur de zon loodrecht boven ons. Dan werp je naar geen enkele kant schaduw af. Na 21 maart gaat de zon meer naar het noordelijk halfroond toe: in Nederland gaat het naar de zomer. Op 21 juni zien we hier om 12 uur de zon ietwat in het noorden staan. Merkwaardig, als je om die tijd de zon nooit ergens anders dan in het zuiden gezien hebt. De Grote Beer zien we 's avonds op zijn kop aan de noordelijke hemel staan. Voor mij een volkomen onbegrijpelijke zaak, of staat hij nu ginds ook ondersteboven?

Groots en weids is de schepping. De heerlijkheid des Heeren schittert in al zijn werken.

Met amic. groet,

B. Jongeling

Een goed woord

(en zonder tierlantijnen)

Naar aanleiding van

Kernwoorden van het Nieuwe Testament.
Door Prof. Dr. H. J. Jager. Uitgave van
Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.
Prijs f 22.50.

Dit boek bevat een aantal artikelen van de hand van Prof. Dr. H. J. Jager, die aanvankelijk werden gepubliceerd in „De Reformatie” en „Opbouw”. Ieder hoofdstuk heeft tot onderwerp een bepaald woord uit de bijbel, meestal uit het Nieuwe Testament. Een „kernwoord”.

De inhoudsopgave ziet er als volgt uit: Evangelie - Het Koninkrijk Gods - Zalig, zaligheid - Wedergeboorte - Gerechtigheid of rechtvaardigheid Gods - Rechtvaardigen en rechtvaardiging - Rechtvaardiging door het geloof - Vrede - Leven - Geloof en geloven - Van de Heilige Geest - Genade - De toorn Gods - Blijdschap - Vrees - Heerlijkheid - Heiligheid - Heiliging - Zekerheid des geloofs - Zonde - Bekering - De liefde Gods - Hoop - Het zachte juk - Beproefdheid - Troost - Vermaning - Nuchterheid - Eenvoudigheid - Matigheid - Lankmoedigheid of volharding - Droefheid naar God - Welwillendheid - Vrijmoedigheid - Vrijheid - Blijdschap - Gods welbehagen - Eenheid - Verscheidenheid - Volmaaktheid - Belijden en belijdenis - Dienst en dienen - Verdeeldheid (De gemeente van Corinthe) - Eenzaamheid.

Meestal is een hoofdstukje vijf tot tien bladzijden lang, sommige zijn wat langer, zoals die over Eenheid, Belijden en belijdenis, Dienst en dienen en over Verdeeldheid.

De verschillende hoofdstukken kunnen onafhankelijk van elkaar gelezen worden. De lezer is dan ook niet gebonden aan een bepaalde volgorde.

De titel van het boek kan de gedachte wekken, dat het geschreven is voor mensen die de theologische wetenschappen beoefenen, dan wel voor hen die op dit terrein plegen te vrijbuiten.

Dit is echter niet het geval. Wie de keuze van onderwerpen, zoals die blijkt uit de inhoudsopgave, eens op zich laat inwerken, kan dit al wel zien. Hij vindt geen opsomming van woorden en begrippen die gekenmerkt worden door specifieke moeilijkheden van exegetische of dogmatische wetenschap. Maar hij vindt van „Evangelie” of „Eenzaamheid” woorden besproken, die iets betekenen in het leven van een mens die met de Bijbel omgaat. De keuze is niet typisch professoraal maar pastoraal. Dat is toch wel opmerkelijk wanneer we bedenken hoe de hooggeleerde schrijver ambtshalve een rijstebrijberg van theoretisch wetenschappelijke problemen heeft moeten verwerken.

De instelling waaruit dit boek geschreven is blijkt nog duidelijker wanneer de lezer kennis neemt van de wijze waarop de verschillende onderwerpen worden behandeld.

Het geeft geen vakwetenschappelijke ordening en zeker geen verzameling fragmenten uit de omgevallen boekenkast van een theoloog.

Wat de schrijver ons biedt is eenvoudig in de goede zin van het woord. In het gelijknamige hoofdstukje staat te lezen, dat „eenvoudig” betekent: ongekunsteld, „recht en slecht”, simpel, zonder bijbedoelingen en zonder dat er geheime oogmerken achter schuilen van eigen eer te zoeken of de ander in afhankelijkheid te brengen, eerlijk en oprecht.

De eenvoud is hier zelf ongekunsteld en nergens would-be.

Zo vertelt de schrijver in het hoofdstuk „Rechtvaardiging door het geloof” iets over negen trappen van rechtvaardigmaking, geschreven op het bord van een catechisatielokaal: ik heb het bord maar omgekeerd en de catechisanten met deze dingen niet vermoeid. Ik heb me liever gehouden aan de Catechismus en aan de gegevens van de Schrift, die in de Catechismus zijn samengevat. Ik beweer niet, dat dogmatici zich met bovengenoemde zaken niet mogen bezighouden. Maar het gaat hier om de gegevens van de Schrift, speciaal van het Nieuwe Testament....

Dat zijn verrassende zinnen uit de pen van een doctor in de theologie, wiens dissertatie óók handelde over de rechtvaardiging door het geloof!

Er is in het schrijven van prof. Jager iets van

de rust die een mens in zijn omgang met de bijbel vindt nadat hij veel heeft moeten denken en verwerken en die dat achter zich gelaten heeft. En misschien ook wel iets van berusting. Je proeft in deze bladzijden de harmonie van het zekere weten dat Gods Woord waarheid is, waarheid die geen tierlantijnen nodig heeft, én het kennen van de betrekkelijkheid van menselijke inzichten. Ook de eigen. Het is niet zonder strijd, dit boek, wel zonder strijckreten, niet zonder gezag, wel zonder dwang. Opvallend is de mildheid waarmee de dingen aan de lezer in overweging worden gegeven.

We komen nogal eens zinnen tegen als: „Zou het niet beter zijn indien we wat meer bedachten dat”... en „ik vraag mij af of wij niet moeten”... Daaruit blijkt tevens de verbinding van de uitleg van Schriftwoorden met het gewone leven van de gelovige, die de schrijver gezocht heeft.

Prof. Jager legt veel uit, we kunnen van hem leren, leren kennen. Maar dat is dan geen schools kennen. Waarbij datgene, wat voor het gewone gemeentelid ballast is, achterwege blijft. In de directe, bijna persoonlijke benadering van de lezer is dit boek modern, enige overbodige tweede naamvallen ten spijt. Wie alleen op de titel af gaat zal niet verwachten dat hij welwillende adviezen te lezen krijgt aan het adres van diakenen, dogmatici, patates frites etende jongelui, sterke drank drinkende chauffeurs, rokende dames, op afbetaling kopende gezinshoofden, soldaten in de kazerne, emigranten en anderen. Adviezen, waaraan de humor dikwijls niet vreemd is: over het allerergste, dat meisjes gek zijn op een jongen die gek is op meisjes, over de vermaning dat zij zich niet tot veel wijn moeten begeven, die ook aan de oude vrouwen wordt gegeven, over de televisie waardoor men een kroningsfeest kan meemaken alsof men er zelf bij is, over Paulus die mogelijk van zijn gehoor theologen zou hebben gemaakt indien hij met welsprekende woorden van menselijke wijsheid was gekomen en over de schrijver, die zichzelf op het economisch terrein van het afbetalingssysteem nu ook weer niet zó achterlijk vindt.

Het mooie van dit boek is, dat het enerzijds geen abstracte verhandelingen geeft en anderzijds het onderwijs niet opoffert aan de actualiteit. Geen trappen van rechtvaardigmaking en geen treden van ouderwets of hedendaags moralisme. Geen overheersing van wetenschappelijkheid maar dienst van de wetenschap.

Dat zal wel zijn verklaring vinden in het feit, dat de schrijver de Schrift zelf haar woorden laat uitleggen. Het gaat hem in dit boek kennelijk niet om abstracte begripsvorming maar om het functioneren van de door de woorden aangeduide zaken.

In de meeste hoofdstukken komen opmerkingen voor van taalkundige aard, die iets leren over woordvorming en samenhang van woorden en begrippen. Zo bij voorbeeld de woorden genade, blijdschap en genegenheid. Maar het woordverband wordt dan uitgelegd door te verwijzen naar Esther 5 : 2: En het geschiedde toen de koning Esther zag, staande in de voorhof, verkreeg zij genade in zijn ogen, en naar de zegen uit Numeri 6: De HERE doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig, en Psalm 97 : 7: Gods vriend'lijk aangezicht heeft vrolijkheid en licht, voor all' oprechte harten ten troost verspreid in smarten. Om dit boek te proeven zouden we eigenlijk een stuk moeten overschrijven, maar men kan het beter zelf lezen.

Dit is een boek voor ieder die met de Bijbel omgaat, om zelf te bezitten. Niet om het eenmaal te lezen en daarna op de boekenplank te zetten. Maar om het bij de hand te hebben en er eens wat in te bladeren in een verloren uur of als de slaap niet wil komen. Zo'n paar bladzijden lezen, er eens over nadenken en vooral het bijbeltje bij de hand houden. En later, als het je invalt weer eens een hoofdstukje. Je kunt er zo lang en zo kort in lezen als je maar wilt en je hoeft niet bang te zijn dat het over een paar jaar verouderd is. Dit boek is echte onderwijzing, een leerzaam en levend gesprek met een broeder, waarbij je vergeet dat hij professor is. Het is een stimulans tot Schriftstudie en het kan je ook troosten. Het is een boek waarin schrijver en lezer elkaar in hun band aan het Woord mogen ontmoeten en waarbij je je er over ver-

baast dat God zo iets mogelijk laat blijven terwijl de kerk al zo lang en zo vaak geknecht werd door waanwijsheid, menselijke hoogmoed, dwaling en wetenschapsdwang. Je zou die ontmoeting een echte vrucht van vrijmaking kunnen noemen.

Het is ook een boek om aan een ander te geven. Aan je kinderen als ze belijdenis doen bijvoorbeeld, aan een zieke die veel gemeenschapsleven moet missen of aan een vriend die net als jezelf moet leren lezen. De uitvoering is trouwens zo dat het langer mee kan en bovendien smaakvol.

Het zou ook goed gebruikt kunnen worden op de jeugd- en mannen- en vrouwenverenigingen. Er zijn nogal wat kleine verenigingen waar het maken van inleidingen moeilijkheden oplevert. Welnu, men kan te kust en te keur een hoofdstukje met elkaar lezen en daarna bespreken.

Het zou goed mogelijk zijn, hoewel niet noodzakelijk, voor de jeugdverenigingen, die gewend zijn te werken met een wat strakkere methodiek, ter ondersteuning van de bespreking korte schetsjes te schrijven, die aansluiten op de verschillende hoofdstukken in dit boek.

We hopen oprecht dat dit boek veel lezers zal vinden. Niet alleen van onze kerkelijke gemeenschap, maar ook daarbuiten.

Door een „goed woord” geholpen te worden bij het lezen van Gods Woord is een eenvoudige en blijde weg naar herkenning van elkaar als degenen die de Heer Jezus liefhebben.

Maar laten we de schrijver zelf het woord geven:

Vermaant elkander en bouwt elkander op (I Thess. 5 : 11).

Als we iemand een verkeerde weg zien inslaan moeten we hem waarschuwen. Een treurende mogen we troosten met te wijzen op Christus, die opgestaan is uit de doden. Een bekommerde mogen we wijzen op de genade Gods, die zijn Zoon gegeven heeft tot redding van zondaren. Een moedeloze mogen we wijzen op de beloften Gods, die in Christus Jezus ja en amen zijn.

Gebeurt dit vaak?

Doen we daar allen aan mee?

God weet alleen hoe het er mee staat. Maar mijn pastorale praktijk heeft mij doen vrezzen, dat hier een groot gebrek is.

Moeten wij ons niet beschuldigen van veel ontrouw in dit opzicht? Ik verlang niet naar de gezelschappen, waar men z'n „ziel” op tafel legt en iedereen laat keuren hoe het er mee staat. Ik verlang ook niet naar samenkomsten, waar men met z'n zonden te koop loopt, alsof het een lust is die uit te stallen. Maar ik verlang wel naar een gemeenschap, waar men een „goed woord” horen kan en waar men dat kwijt kan.

Zo'n „goed woord” kan dit boek zijn vóór ieder die het leest, van ieder die het koopt.

C. Huizinga

DE REDACTIE ONTVING

Reflector, internationaal survey of reformed press. Het is een uitgave van de „American Reformed Church”. Adres: Box 6174, Grand Rapids, Mich. 49506 U.S.A.

Het is noodzakelijk om het engels te beheersen om dit blad te kunnen lezen. Het nummer dat de redactie ontving bevatte o.a. een korte weergave van de dissertatie van dr J. Douma onder de titel „Dr Jochum Douma: Summary of the Doctoral Dissertation „Algemene Genade”, gevolgd door een artikel van rev. A. B. Roukema: „Can we **rightly** speak of common **grace**.”

Prekenserie „Tot opbouw”. Drie bundels. „Advent en Kerst” bevattende 5 preken van Ds Joh. Francke te Hoogeveen; „Midden in het leven”, 4 preken van ds K. Deddens te Curaçao over de zondagen 5, 6, 7 en 8 van de H.C.; „Gezwoeren Bondgenoten”, 4 preken van Ds F. v. Deursen te Haarlem. Ze handelen over Gen. 15 : 7-21, Gen. 17 : 9-14, 23-27, over de Zondagen 26 en 27 en een preek over Exodus 19, 20 : 1 en Ex. 24 : 1-11.

De serie is een uitgave van de firma Westdijk en Liebeek, Postbus 2, Singel 55, Barendrecht.

Toogdag in tenten een uitgave van de Vuurbaak, Winkelprijs f 5,75, ledenprijs f 4,60. Een fraaie uitgave over een onfraaie gebeurtenis. Het meest leerzaam vond ik nog de toespraak van lector D. K. Wielenga over „Academie en Confessie”.

Bewaard Bevel, door H. van Tongeren v.d.m. Een uitgave van J. Boersma te Enschede. Het boekje geeft een schets van de Vrijmaking in kort bestek. Het beleefde de vijfde druk.

Een citaat „Waarom zullen wij ons hebben te wachten voor de zonde van hoogmoed? Antwoord: Omdat ook de ware kerk snel tot valse kerk kan deformeren”.

Grote Blijdschap, door P. C. van Wijk. Eveneens een uitgave van J. Boersma te Enschede. Dit boekje beleefde een tweede druk. Het kwam juist te laat om voor het kerstfeest nog aangekondigd te worden in ons blad. Het is geschreven voor de jeugd. Een citaat: „eens zullen allen, die de Here Jezus hebben aangenomen... bij het Lam, de Heiland zijn. En ze zullen dan samen zingen, zo dat het een machtig geluid wordt, ter ere van het Lam, Dat hen kocht met Zijn bloed”. A.

**VERANTWOORDING GIFTEN
HULPBEHOEVENDE STUDENTEN**

Voor dat ik mijn eerste verantwoording schrijf wil ik de aandacht vestigen op het feit, dat het initiatief tot deze actie uitsluitend door mij werd genomen en enkel en alleen voor mijn verantwoording ligt.

Deze week begon het goed. Ik ontving van hand in hand, dus à contant f 50.— van de heer P.; dinsdagmorgen van dhr H. v. d. S. te D. (886888) f 25.—; woensdag 24.4 f 100.— van dhr J. H. te G. (889506); f 10.— van dhr M. v. Z. te A. (901727); f 50.— van J. R. te St. (858286) en van dhr P. J. van E. G. te W. f 10.— (994998). Donderdag was het ook weer best: E. D. te B. f 25.— (269337); f 25.— van dhr en mw H. F.-N. (1177735) te V.; van dhr G. B. te E. f 25.— (843510), van dhr J. B. te O. f 10.— (850203); mw E. A. v. d. B. M. te V. f 25.— (158196) en van dhr H. J. v. G. te B. (806083) f 10.—. Dat maakt op heden, donderdag 25.4 totaal f 365.—. En nu wachten we dankbaar tot vrijdagmorgen.

Die bracht weer een flinke stoot: 'n storting uit E. van M. v. F. f 5.—; van L. B. te A. a. d. R. (383946) f 10.—, en van drs F. d. R. te O. (497820) f 100.—, waardoor het geheel kwam op f 480.—!

Ook zaterdag was weer goed, vijf bedragen: een storting van B. N. te G. H. f 10.—; een overschrijving van G. d. J. te L. (599422) f 20.—; van J. J. te E. f 10.— (882244); van J. W. de B. te H. (997422) f 10.—; van F. H. W. te E. (806031) f 10.—. Samen f 540.—.

Dat is een best begin. Hiermede sluit ik de eerste verantwoording af. Dit bedrag is door mij overgemaakt aan het fonds van de Kamper diakenen.

Hartelijk aanbevolen!
Ik herhaal nog eens: wie onze studenten wil steunen storte zijn gave op girorekening 903391 t.n.v. G. Visee, Vloeddijk 113, Kampen.

Met hartelijke dank,
G. Visee

KERKNIEUWS

Beroepen: te 's-Gravenhage-Oost: ds. G. Mulders te Murmerwoude; te Sliedrecht: drs. H. d. Jong te Wageningen; te Rijnsburg (2e zendingspred. op Curaçao): ds. T. O. G. M. Bosma te Waardhuizen; te Loosdrecht: ds. J. Verhoeff te Vroomshoop, te Niezijl-Kommerzijl, Avereest-Dedemsvaart en te Kornhorn en Marum: kand. R. T. Urban te Drachten.

Aangenomen: naar Rijnsburg (2e zendingspredikant op Curaçao): ds. T. O. G. M. Bosma te Waardhuizen.

Bedankt: voor Zutphen: drs. J. Faber te Schiebroek-Hilligersberg; voor Berkel en Rodenrijs: ds. A. G. Versteeg te Stadskanaal; voor Enumatil: ds. R. Hoogsteen te Den Ham (O); voor Smilde, Oosterwolde (Fr.), Kantens, Ferwerd-Hallum, Avereest-Dedemsvaart, Hoek en Sneek: kand. J. Kruidhof te Hattem.

Beroepbaar: De classis-Drachten heeft in haar vergadering van 24 april 1968 kand. R. T. Urban te Drachten preparatoir examen afgenomen en met algemene stemmen toegelaten om te staan

naar het ambt van Denaar des Woords in de Geref. Kerken. Het adres van Kand. Urban is: Weversburen 21 te Drachten.

Hilligersberg-Straatweg en Bergschenhoek. Na het vertrek van ds. J. W. Beekman van de Kerk te Hilligersberg-Straatweg besloten de Kerken te Hilligersberg-Straatweg en Bergschenhoek tot samenwerking bij het beroepen van een Denaar des Woords. Ds. K. Drost, die het beroep naar Hilligersberg-Straatweg aannam, zal dan ook zowel de Kerk van Bergschenhoek als die van Hilligersberg-Straatweg dienen.

Haarlem. De adressen van de Gereformeerde Kerk te Haarlem zijn nog steeds als volgt: predikant Ds. F. van Deursen, Marnixstraat 34, tel. 55749; scriba: H. Haan, Ambachtstraat 5, tel. 64626 (inleveren attestaties: A. van der Herberg, Delftlaan 53, tel. 52053); diaconie: N. L. Coté, Kleverparkweg 54 rd., tel. 50929; Penningmeester: J. Boer, Velsersstraat 109, tel. 55546, giro: 510484 t.n.v. Geref. Kerk (vrijgem.) te Haarlem; contactadres militairen: Ds. F. van Deursen; Pred. voor de miss. dienst: Ds. W. L. Kurpershoek, Postbus 451, Vrijheid (Natal) Zuid-Afrika; zendingsscriba: J. van der Schaaf, Muiderslotweg 140, tel. 63241; zendingspenningmeester: N. L. Coté, Kleverparkweg 54 rd, tel. 50929, girorek. 551039 t.n.v. Geref. Kerk, zendingscomm. te Haarlem. Kerkdiensten: Bakeneserkerk, 9.30 en 4.30 uur.

Enschede-Oost over de „Open Brief”. De kerkeraad van Enschede-Oost besprak de huidige kerkelijke moeilijkheden mede in verband met de Open Brief.

De raad deed de volgende uitspraken:
De kerkeraad heeft, naar aanleiding van verschillende vragen, welke op huisbezoek aan ouderlingen zijn gesteld, de moeilijkheden in de kerken in zijn vergaderingen in de maanden februari en maart l.l. open en broederlijk besproken. Hij betrok in deze besprekingen de Open Brief aan de Tehuisgemeente te Groningen.

Als samenvatting van deze bespreking, deelde de kerkeraad het volgende aan de gemeente mee:

a. Betreffende het fundament der kerk belijdt hij, dat niemand een ander fundament kan leggen dan dat er ligt, namelijk Jezus Christus, 1 Cor. 3 : 11.

b. De eenheid in kerkeraad en gemeente wordt alleen beleefd door te staan op dit fundament in Woord- en sacramentsdienst en in heel de christelijke levenspraktijk.

c. Op dit fundament bouwt God zijn kerk en leidt Hij haar in haar geschiedenis. (Dat de Zone Gods Zich een gemeente... door zijn Geest en Woord... vergadert, beschermt en onderhoudt, Zondag 21 Heid. Cat.). In de loop van deze geschiedenis beleed de kerk haar geloof mede in haar belijdenisgeschriften, te weten: de oud-christelijke geloofssymbolen (XII artikelen; Nicea; Athanasius) en de drie formulieren van enigheid, welke alle op het Woord Gods zijn gegrond. (Zie ondertekeningsformulier voor ambtsdragers).

d. Hoewel de Open Brief geadresseerd is aan de Tehuisgemeente Groningen, heeft de kerkeraad hem meegelezen, daar het de wens van de ondertekenaars is „onze kerken met deze brief te dienen”. De kerkeraad oordeelt, dat genoemde brief een onjuist beeld van de zaaksgerechtigheid van de vrijmaking geeft („veten en twisten”) en verwarrend spreekt over kerk en belijdenis (zie uitspraken over „fundament”).

e. De kerkeraad spreekt dan ook uit, dat een poging tot herstel van de vrede in de kerken slechts mogelijk is, als over en weer de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken als ware kerken erkend worden naar belijdenis en kerkenorde en verbreking der gemeenschap met allen, die zich aan het hiërarchisch juk van de synodaal-gebonden kerken onderwerpen, naar Gods Woord en de gereformeerde belijdenis geboden en noodzakelijk wordt geacht.

f. De kerkeraad is van oordeel, dat zeker in tijden van kerkelijke spanning de beoordeling van elkander niet met hardheid, maar met voorzichtigheid dient te geschieden en dringt er bij de gemeente op aan, de vermaning van de apostel Paulus: een ieder zie wel toe, hoe hij op het fundament bouwt, 1 Cor. 3 : 10, getrouw en

Redactieleden:
Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:
Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:
adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:
Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementenprijs
f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

in broederzin te betrachten en standvastig te zijn, onwankelbaar en te allen tijde overvloedig in het werk des Heren, 1 Cor. 15 : 58.

g. Tenslotte roept de kerkeraad de gemeente op, haar kracht te zoeken in het gebed, dat als voornaamste stuk der dankbaarheid de christenen van node is, wetende, dat dan de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, de harten en zinnen bewaren zal in Christus Jezus, Filipp. 4 : 7.

In Christus zijn wij immers allen één lichaam. Dit zullen wij door broederlijke liefde niet alleen met woorden, maar ook met de daad jegens elkaar bewijzen (Avondmaalsformulier).

De punten a, b, c, e, f en g werden zonder hoofdelijke stemming aangenomen. Punt d werd vastgesteld met meerderheid van stemmen.

ADRESSEN

Eindhoven (ds. G. van den Brink): scriba: H. Janssens, Seb. van Noyestraat 36, Eindhoven.
Ferwerd: scriba: Sj. de Haan, Genum 13, Post Birdaard, tel. (05196) 9281. **Maastricht:** scriba: Rietberg, Elruwe 11, Maastricht, tel. (04400) 33305.

TE HUUR:

GEDEELTE VAN GEZELLIGE BOERDERIJ,
2, 3 of 4 kamers met kookgelegenheid
in het natuurlijke Lutterzand,
vanaf 18 mei f 25,— p.w. per kamer.
Eventueel met pensioen f 5,— p.p. per dag extra.

E. VOLLBEHR - ROORDERHEURNEWEG 6 - DE LUTTE

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

Vele duizenden hebben hun abonnementsgeld reeds gegireerd. Mogen we degenen die nog niet betaalden verzoeken dit ten spoedigste te doen, liefst per giro 233117 t.n.v. Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist, met bijvermelding „Opbouw”.

Bij voorbaat dank.

De administratie

